

Socialitzant

Col·loquis de l'acció social a Catalunya

La petjada de la crisi econòmica en la salut mental de la població catalana

Dossier del debat:

**‘Crisi i salut mental: com afrontar
aquest escenari?’**

Índex

1. Introducció	5
2. Principals factors desestabilitzadors de la salut mental	8
2.1 Atur	8
Les dones, més vulnerables	9
2.2 Execucions hipotecàries	12
2.3 Pobresa energètica	13
3. Malalties o complicacions predominants	14
3.1 El suïcidi	16
4. Infants	17
4.1 L'impacte de les execucions hipotecàries en els infants	17
5. Resposta institucional i peticions de les entitats	19
5.1 Renda Garantida de Ciutadania	19
5.2 Renda Mínima d'Inserció	21
5.3 Salari Mínim Interprofessional	21
5.4 Prestació Econòmica Universal per la Criança	22
5.5 Llei 24/2015 sobre habitatge i pobresa energètica	23
Les novetats de la 24/2015	23
Mesures de la 24/2015 que el Tribunal Constitucional va suspendre	24
La proposta de nova llei catalana contra els desnonaments	25
6. Referències	26

Granollers, 22 de setembre del 2016.

© Judit Domènech Sociats i Marina Force Castells.

1. Introducció

En els darrers anys, la pobresa ha crescut de forma severa a Catalunya. Actualment, 2 de cada 10 habitants estan en risc de pobresa. La disminució de la qualitat de vida i la manca d'una seguretat econòmica ha repercutit en la salut mental de les persones de forma transversal i intergeneracional, especialment en aquella població que viu en situacions de vulnerabilitat.

Les dades confirmen que, l'any 2013, en plena crisi, un 2,6% de la població adulta catalana -prop de 160.000 persones- va ser atesa per un problema de salut mental. Els menors d'edat també pateixen l'impacte de la crisi. Entorn a 60.000 van ser atesos en centres de salut mental infantil i juvenil el mateix any, i més d'un terç hi acudia per primera vegada. Això va suposar un increment del 19% de consultes respecte el 2008.

L'atur de llarga durada, els processos d'execució hipotecària i la pobresa energètica deixen petjada a la població. Quan aquests pilars de salut psicològica

s'afebleixen, augmenten les consultes en els dispositius d'atenció primària (CAP) per problemes d'ansietat i depressió, generalment, però també per problemes de salut física.

En un moment en què 1.327.000 catalans viuen pitjor que abans de la recessió econòmica i un 40% pertany a una classe inferior a la dels seus pares, s'espera que el govern prengui mesures extraordinàries que esmorteixin els efectes de la crisi. El Pla d'Acció Social, però, que havia de destinar 270 milions a mesures socials, està en *stand by* perquè no s'han aprovat uns nous pressupostos i el salari mínim de l'Estat Espanyol, de 655,20€ en 14 pagues, està freqüent amb el llindar de pobresa, que se situa en 691€ al mes.

La Taula del Tercer Sector ha reclamat un increment del Salari Mínim Interprofessional fins arribar als 1.000€ i ha alertat que l'evolució d'aquest està molt per sota del creixement que ha tingut el PIB, fet que provoca una pèrdua del poder adquisitiu dels

L'any 2013, un 2,6% de la població adulta catalana -prop de 160.000 persones- va ser atesa per un problema de salut mental.

treballadors. D'acord amb dades de l'Eurostat, a Catalunya un 13,3% de les persones ocupades es troben en situació de pobresa, malgrat tenir una feina.

Taxa d'atur (%)

Comparativa: Catalunya, Estat Espanyol, Unió Europea

Aquesta taula compara la taxa d'atur de Catalunya, l'Estat Espanyol i la Unió Europea entre els anys 2006 i 2015, marcats per una forta crisi econòmica a l'Estat Espanyol. S'observa una important diferència entre el percentatge de desocupació espanyol i la mitjana europea. La taxa d'atur a Catalunya es manté entre les dues.

Taxa d'atur (2006-2015)

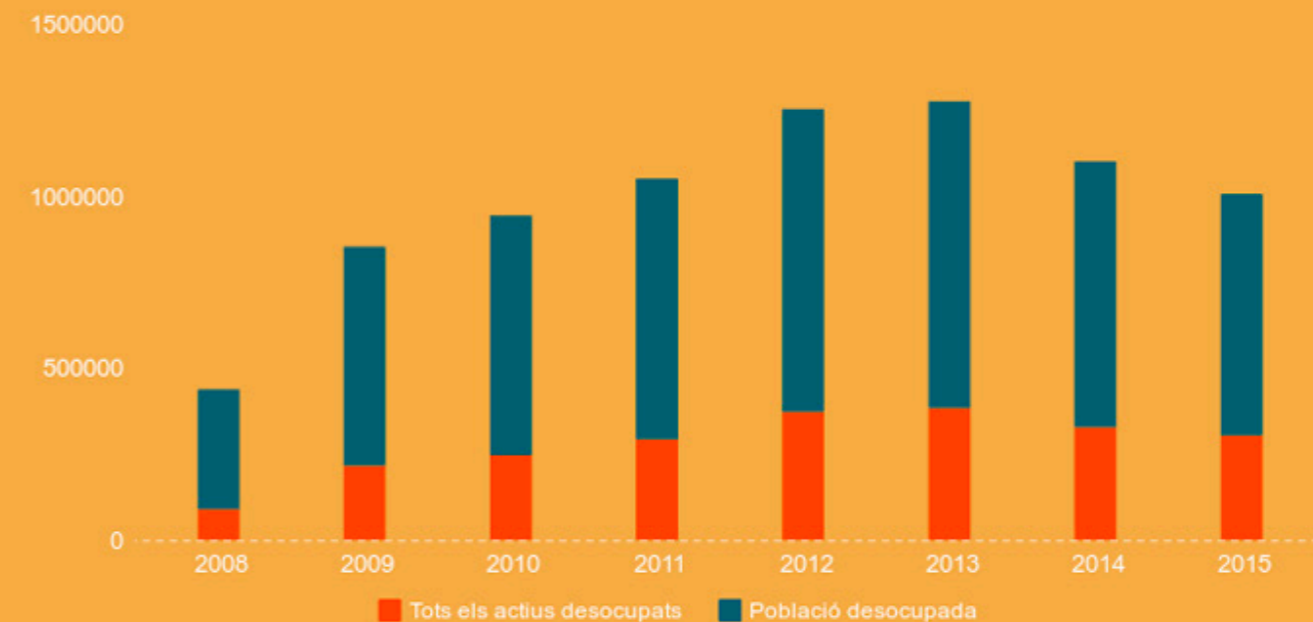

Font: IDESCAT.

Població desocupada a Catalunya

Número de persones desocupades / Població desocupada en habitatges amb tots els actius a l'atur

Aquest gràfic mostra el número de ciutadans desocupats que viu en llars on tots els membres estan a l'atur. Les xifres són preocupants. Veiem que des del 2008 al 2015, gairebé cada any, aquest col·lectiu representa quasi la meitat de les persones desocupades a Catalunya. Dit d'una altra manera, entre un 30% i un 50% de la població desocupada viu en habitatges on no hi entra cap salari.

Font: IDESCAT.

2. Principals factors desestabilitzadors de la salut mental

La salut mental de la població està directament relacionada amb la situació econòmica d'aquesta. L'atur de llarga durada, els processos d'execució hipotecària i la pobresa energètica augmenten el risc de patir problemes de salut mental com a conseqüència de les situacions d'estrès i tensió provocades per la manca de recursos econòmics.

2.1 Atur

La feina no és només una font d'ingressos sinó també una paret mestra que contribueix al benestar de l'individu en tant que proporciona una rutina i una estabilitat. En aquest sentit, l'estudi 'L'impacte de la crisi econòmica en la salut mental de la població' apunta que per analitzar l'impacte negatiu de l'atur és necessari fer referència a "la significació que el treball té en la vida de les persones".

En la mateixa línia, diversos autors com Jahoda o Lazarsfeld parlen de les

'funcions latents' de tenir una feina. Ens referim a l'estructuració del temps, els contactes amb gent fora del nucli familiar, la vinculació de l'individu a objectius que sobrepassen el propi jo, el poder accedir a un estatus social i el tenir una activitat habitual o quotidiana.

La població aturada té el triple de risc de patir un trastorn mental i el doble de probabilitats de consumir psicofàrmacs antidepressius, ansiolítics, antipsicòtics, hipnòtics i sedants. El 2014, el nombre de llars amb tots els membres a l'atur va ser de 327.600, de les quals 200.000 no percebien cap ingrés.

Segons apunta l'estudi 'Efectes de la crisi econòmica en la salut de la població a Catalunya' de l'Observatori del Sistema de Salut de Catalunya, els aturats, però també les persones que reben pensions no contributives i les desocupades de llarga durada, utilitzen 3,5 vegades més els serveis sanitaris de salut mental.

Només considerant les funcions latents es pot entendre perquè la situació d'atur té uns efectes psicològics destructius

Les dones, més vulnerables

Tenir una feina, però, no sempre és sinònim de poder viure sense haver de preocupar-se per l'economia familiar. El fenomen dels treballadors i treballadores pobres ha arrelat a Catalunya com a conseqüència de l'augment de la inseguretat en la contractació i la disminució global dels salaris. Així, un 11,7% de la població treballadora a Catalunya està en risc de pobresa i les dones, especialment, són altra vegada les més perjudicades (el 13,1% respecte del 10,5% en el cas dels homes), segons apunta l'informe 'La feminització de la pobresa', de la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social.

A més, la probabilitat de patir un trastorn mental és també superior entre les dones (15,10% davant el 9,60%). Elles, pateixen més ansietat i estrès com a conseqüència de la doble càrrega familiar que suporten: la familiar i la laboral. Segons un informe d'INSOCAT

sobre 'Crisi, gènere i pobresa', alguns dels factors que contribueixen a aquesta desigualtat de gènere en l'àmbit de la salut són les hores de son i la pròpia autoexigència, ja que les dones senten que "han d'arribar a tot".

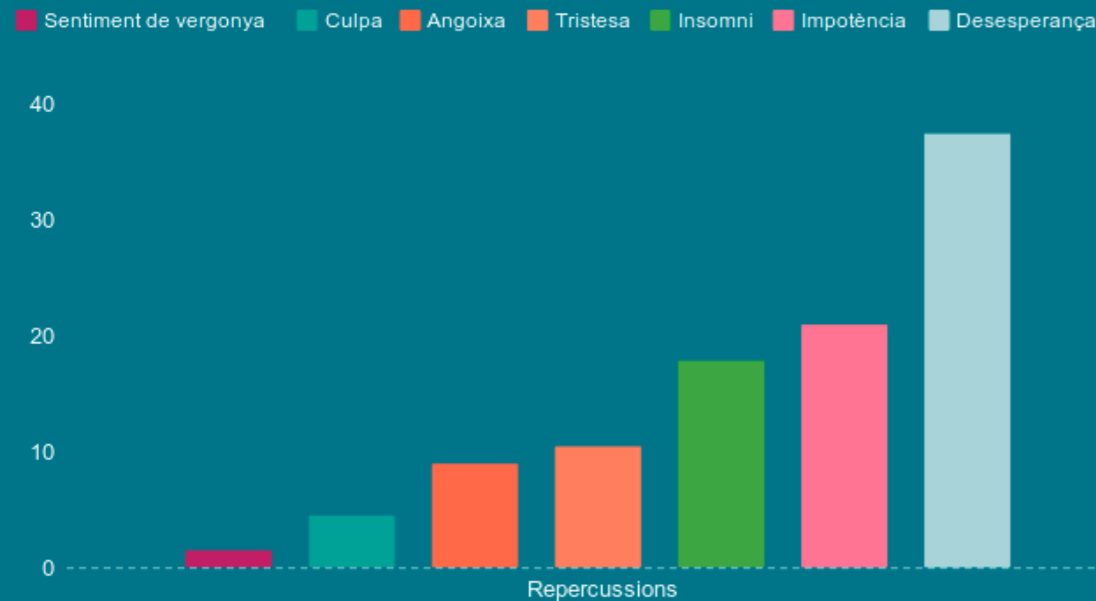
Un 11,7% de la població treballadora a Catalunya està en risc de pobresa. Les dones són les més perjudicades.

Informe: 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población'

Repercussions personals d'haver perdut la feina

L'informe 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población' d'OSAMCAT va preguntar a diverses persones a l'atur, usuàries dels serveis socials bàsics, quines eren les principals repercussions personals d'haver perdut la feina. El tret més comú és la desesperança, seguit de la impotència.

Repercussions personals en %

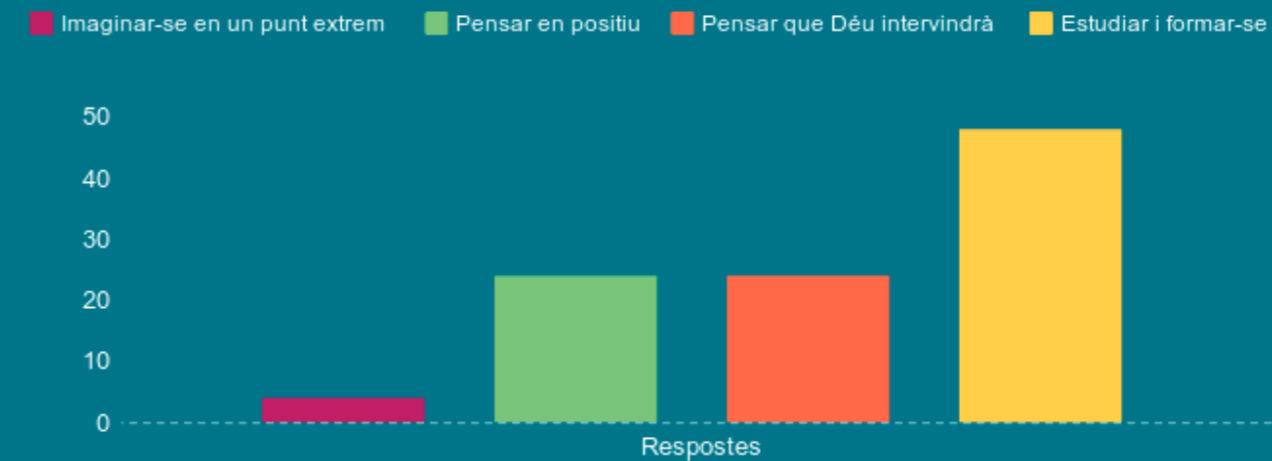
Font: Informe 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población'. (OSAMCAT)

Informe: 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población'

Què ha fet vostè davant la situació d'atur?

L'informe 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población' d'OSAMCAT va preguntar a 7 grups de discussió d'entre 7 i 10 persones usuàries dels serveis socials bàsics com havien respost davant la situació d'atur. La resposta majoritària va ser estudiar i millorar la formació.

Resposta a la situació d'atur (%)

Font: Informe 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población'. (OSAMCAT)

2.2 Execucions hipotecàries

Entre el 2008 i el 2014, a Catalunya hi ha hagut 115.000 procediments d'execució hipotecària. En plena crisi econòmica, la davallada d'ingressos ha impedit fer front a la renda dels lloguers i les hipoteques i aquesta situació s'ha traduït en un augment exponencial dels desnonaments.

De la mateixa manera que l'atur, les execucions hipotecàries i els desnonaments han estat factors determinants que han contribuït a empitjorar la salut mental de les persones afectades. Si ens fixem amb les dades, segons l'Informe d'Emergència Habitacional a Catalunya' de l'Observatori DESC i la PAH, el 88% dels adults que han de fer front a un procés d'execució hipotecària presenten algun problema de salut mental, davant del 13% en el cas de la població en general.

La probabilitat de patir un problema de salut física també és més gran en el cas dels afectats. Un 40% dels homes entrevistats per l'estudi declaren tenir mala salut, davant del 15% del global

dels homes catalans. En el cas de les dones afectades, un 57% pateixen problemes de salut, xifra molt superior al 19% de la resta de catalanes.

Els fills hereten el patiment dels pares que viuen execucions hipotecàries. Si en general el 3,8% dels infants pateix problemes de salut mental, en el cas dels infants de famílies que han de fer front a aquesta situació, el percentatge es dispara i és gairebé cinc vegades superior: 15,2%. Això queda constatat amb l'increment d'un 27,6% de consultes als centres de salut mental infantils i juvenils (CSMIJ) entre els anys 2009 i 2014.

El 88% dels adults que han de fer front a un procés d'execució hipotecària presenten algun problema de salut mental.

2.3 Pobresa energètica

La pobresa energètica és cada vegada una realitat més freqüent a casa nostra. Afecta aproximadament 320.000 famílies catalanes. La majoria de famílies amb dificultats socioeconòmiques presenten problemes per mantenir la llar a una temperatura adequada. El 7è estudi de Vulnerabilitat de la Creu Roja (2014) posa de manifest que un 61,8% de les llars que atenen pateixen aquesta problemàtica.

A Catalunya, aquest fenomen ha crescut en els darrers anys. Un 10,9% de llars declaren que no poden mantenir l'habitatge a una temperatura adequada, xifra que s'ha duplicat respecte l'any 2008, com a conseqüència de l'increment de la pobresa econòmica. D'acord amb dades de 2014 de l'Idescat, un 20,9% de les llars es troben en situació de pobresa i un 26% en risc d'exclusió social.

A més, un factor accelerador d'aquest procés és l'elevat preu de l'energia i les deficiències energètiques que presenta el parc d'habitatges. Segons l'Institut

Nacional d'Estadística un 50% dels habitatges de l'estat s'han construït sense criteris d'eficiència energètica i un 17,1% presenten humitat, goteres o altres problemes d'aïllament.

Són molts els estudis que relacionen la pobresa energètica amb afectacions específiques sobre la salut física de les persones més vulnerables com els nens, la gent gran i les persones amb malalties cròniques. L'informe 'Pobresa energètica a Catalunya' de la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social apunta que "el fred i la humitat permanents poden comportar problemes respiratoris com asma, bronquitis i al·lèrgies, així com agreujar malalties o problemes de salut ja existents. També tenen un impacte en el rendiment físic i intel·lectual de les persones".

Sobre aquesta qüestió, la Societat Espanyola de Salut Pública i Administració Sanitària detalla en un estudi que, a part de les patologies físiques, una situació de pobresa energètica provoca també episodis d'ansietat i depressió.

La salut mental, per tant, es pot veure afectada ja que viure en una casa en males condicions pot causar ansietat, insomni, inestabilitat familiar, fracàs escolar, i fins i tot aïllament social.

3. Malalties o complicacions predominants

La crisi econòmica ha disparat malalties mentals com ara la depressió, l'ansietat i l'estrès. Un 68,5% de les persones enquestades al 7è estudi de la Creu Roja admet que la seva situació econòmica li provoca trastorns emocionals, amb un estat d'ànim en què predomina la tristesa o la fatiga. Un 20% d'ells arriba a afirmar que així no val la pena viure.

L'informe 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población' també apunta els principals malestars i/o símptomes dels pacients atesos als Centres d'Atenció Primària i que han estat derivats des dels serveis socials. La pèrdua del control de la vida i l'aparició de l'ideació autolítica, és a dir, pensar en el suïcidi, seguit del deteriorament dels vincles familiars són els principals malestars identificats.

Aquesta situació d'estrès i pèrdua de control de la vida sovint deriva en un major consum de medicaments. L'enquesta bianual sobre alcohol

i drogues del Ministeri de Sanitat revela que en una dècada s'ha més que doblat el nombre de persones que consumeixen ansiolítics, antidepressius i somnífers. L'any 2005, un 5,1% dels enquestats n'havien consumit, mentre que el 2014 la xifra va ser d'un 12,2%.

Però no només hi ha més consumidors, sinó que aquests en consumeixen en major quantitat. Segons xifres del Departament de Salut, l'any 2015 es van receptar 6,92 milions d'envasos d'ansiolítics, 6,45 milions d'antidepressius i 2,6 milions d'antipsicòtics.

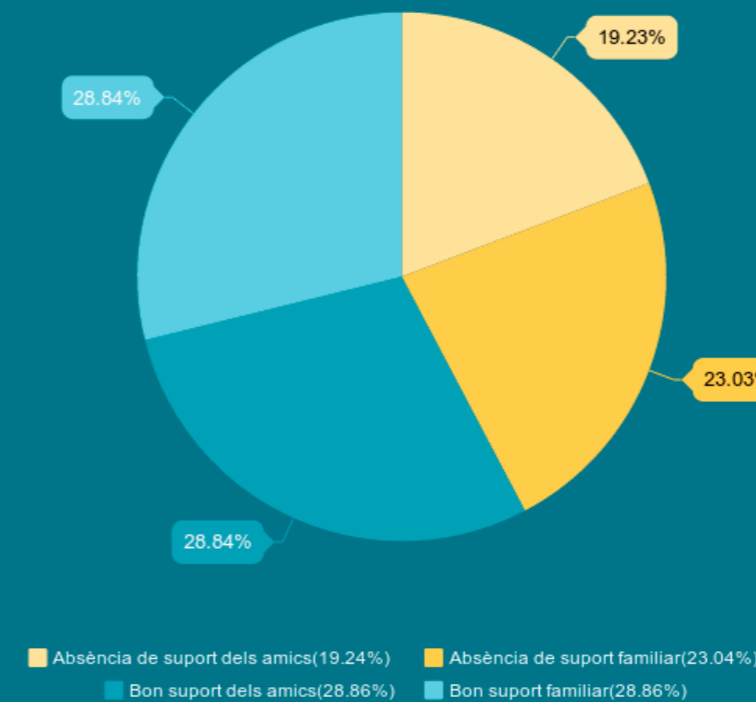
La manca de recursos econòmics no només és un preocupació durant el dia, sinó que també és present durant la nit. D'acord amb l'enquesta 'Valors socials i polítics' publicada pel CEO l'any 2015 a partir d'una enquesta telefònica a 1.050 ciutadans, el 35% dels catalans té problemes per dormir a causa de les mancances econòmiques, fet que també explica l'augment del consum de somnífers.

**L'any 2015 es van
receptar 6,92 milions
d'envasos d'ansiolítics,
6,45 milions
d'antidepressius
i 2,6 milions
d'antipsicòtics.**

Informe: 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población'

Repercussions de l'atur en el cercle familiar i d'amistats

L'informe 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población' va preguntar a usuaris dels serveis socials bàsics quines van ser les repercussions d'haver-se quedat sense feina. La diferència no és molt gran entre aquells que van rebre el suport de la família i els amics, i aquells que no van rebre cap tipus de suport.

Font: Informe 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población'. (OSAMCAT)

3.1 El suïcidi

Diferents experts i informes alerten que arran de la crisi econòmica, el nombre de suïcidis ha augmentat. En aquest cas, l'informe 'Efectes de la crisi econòmica en la salut de la població de Catalunya' de l'Observatori del Sistema de Salut de Catalunya, indica que mentre que l'any 2008 es van registrar 27,3 intents per cada 100.000 dones i 15,3 per cada 100.000 homes, al 2012 van augmentar a 33,8 i 21,6, respectivament. De fet, el suïcidi és actualment la primera causa de mort a Catalunya entre els menors de 34 anys.

Tal i com apunta també l'estudi 'El impacto de la crisis económica en la salud mental de la población', "en ocasiones, el sentimiento d'impotència pot convertir-se en desesperança amb el correlat dramàtic de l'acte suïcida". A més, la principal causa del suïcidi no rau tant en el "desig de posar fi a la pròpia vida com de posar un límit -absolut- a un patiment del qual no es troba sortida". Un patiment que sovint ve derivat de la manca de recursos econòmics. Per a fer-hi front, els usuaris dels serveis socials consideren

que el millor suport són la família, els amics i/o els serveis socials.

"En ocasiones, el sentimiento d'impotència pot convertir-se en desesperança amb el correlat dramàtic de l'acte suïcida".

4. Infants

Els adults no són els únics que ho passen malament. Els infants també pateixen els efectes de la crisi econòmica a casa. Segons la FEDAIA, la manca de recursos a l'entorn familiar és un dels principals factors de risc per la seva salut mental. Sovint, l'estrès i ansietat dels pares deriva en una desatenció dels menors, fet que pot desencadenar problemes psicològics.

La realitat és colpidora: l'any 2014 els Centres de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ) van atendre 59.570 menors, dels quals 25.136 eren casos nous, és a dir, gairebé la meitat. El diagnosi de 7.328 menors -un 10% del total- va ser de trastorns mentals greus, xifra que suposa un increment d'un 15% respecte el 2013 i d'un 53% respecte el 2009.

L'estat de salut condiciona negativament les capacitats i oportunitats de l'infant. L'etapa infantil és fonamental per al desenvolupament dels nens i nenes, ja que els permet construir la seva pròpia personalitat,

adquirint experiències i afavorint la seva socialització. Es tracta, doncs, d'un moment clau a l'hora de construir el seu desenvolupament emocional.

No obstant, la FEDAIA ha alertat de l'aparició cada vegada més prematura d'algunes patologies, de l'augment del nombre de trastorns i infants afectats per problemàtiques de salut mental i l'augment de malestar i de l'estrès i l'angoixa de les famílies davant les noves situacions de pobresa.

4.1 L'impacte de les execucions hipotecàries als infants

Per cada 10 adults afectats per execucions hipotecàries hi ha 9 menors d'edat que també en reben les conseqüències i hereten el patiment dels pares. Si en general el 3,8% dels nens pateixen problemes de salut, en el cas dels infants de famílies que han de fer front a aquesta realitat el percentatge es dispara i és gairebé cinc vegades superior: 15,2%.

Aquesta situació té un impacte directe en el seu rendiment acadèmic. Si el 48% dels infants tenen bons resultats, tan sols el 17% dels menors d'edat de famílies desnonades se'n surten en l'àmbit escolar, segons l'Informe d'Emergència Habitacional a Catalunya.

Quan l'execució culmina en desnonament les conseqüències són encara més evidents. El 70% dels infants desnonats presenten símptomes de tristesa, xifra que es redueix fins el 10% en els menors d'edat que no pateixen aquesta situació.

Els adults no són els únics que ho passen malament

Els infants també pateixen els efectes de la crisi econòmica a casa

L'any 2014 els Centres de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ) van atendre 59.570 menors d'edat. 25.136 hi acudien per primera vegada.

5. Resposta institucional i peticions de les entitats

Tot i que les dades presentades mostren una clara correlació entre la crisi socioeconòmica i l'augment de casos de problemes de salut mental, la Generalitat no ha pres mesures per abordar la salut mental com a una qüestió derivada de la crisi.

5.1 Renda Garantida Ciutadana (RGC)

El teixit social català ha reivindicat durant els darrers anys mesures per pal·liar els efectes de la crisi. Així, per exemple, la Federació d'Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS) subscriu la Iniciativa Legislativa Popular per la Renda Garantida Ciutadana (RGC). El grup promotor d'aquesta ILP va presentar l'octubre de 2013 a l'Institut d'Estadística de Catalunya 121.191 firmes que donaven suport a la proposta, fet que han permès que aquesta es debati al Parlament.

Segons ha afirmat ECAS en declaracions al social.cat, la federació proposa "unificar els ajuts econòmics en una única prestació integral" amb l'objectiu de "racionalitzar la gestió del sistema de protecció social, agilitar els tràmits i oferir una atenció integral que posi l'accent en la prevenció, la capacitat i l'autonomia de les persones beneficiàries".

Tal com planteja l'actual ILP per una Renda Garantida Ciutadana, es tractaria d'un dret subjectiu que donaria compliment a l'article 24.3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya que estableix que "les persones o famílies que es troben en situació de pobresa tenen dret a accedir a una renda garantida ciutadana que els assegurï els mínims d'una vida digna, d'acord amb les condicions que legalment s'estableixen".

"L'ajut econòmic hauria d'anar acompanyat, sempre que fos necessari,

Les persones o famílies que es troben en situació de pobresa tenen dret a accedir a una renda garantida ciutadana que els assegurï els mínims d'una vida digna.

de formació i suport individualitzat per promoure l'ocupació i la ciutadania activa", han afirmat. En aquest sentit, la RGC seria "el primer pas per iniciar el canvi radical que necessiten les polítiques socials per avançar cap a un nou sistema de protecció centrat en l'apoderament i el ple desenvolupament de les persones". La presidenta d'ECAS, Teresa Crespo, va defensar en una compareixença al Parlament el 2 de febrer del 2015 la necessitat de la RGC.

La RGC vol garantir uns ingressos mínims de 664 euros a aquells ciutadans majors de 18 anys que hagin residit un any seguit a Catalunya i que portin com a mínim 4 mesos percebent uns ingressos inferiors a l'indicador de renda de suficiència a Catalunya (569,12 euros mensuals el 2015).

El punt més polèmic i el principal motiu pel qual el Parlament encara no ha aprovat la proposició de llei és la manca de consens sobre la quantitat de diners mensuals que haurien de percebre els seus beneficiaris. Junts pel Sí manté la posició més conservadora pel que fa a la quantitat corresponent a la RGC. A les

seves esmenes la fixa en 426,84 euros. Catalunya Sí Que es Pot i la CUP estan d'acord amb la quantitat proposada a la ILP mentre que PSC, PP i Ciutadans aposten per quantitats intermèdies.

La ponència que debat la ILP ha acceptat la proposta de JxSí de desglossar aquesta renda en dos trams, una Renda Mínima Garantida, no subjecta a contraprestacions, i una Renda d'Inserció, vinculada al seguiment d'un Pla d'inserció laboral. Aquesta Renda d'Inserció, però, només es cobraria un cop cada quatre anys. Així, durant tres anys el beneficiari rebria 426,84 euros mensuals i en el quart, 576,84, 150 euros més.

Són moltes les veus escèptiques al Parlament en referència a l'aprovació de la ILP per entrar-la als pressupostos de la Generalitat pel 2017. Durant la última sessió de la ponència abans de les vacances del mes d'agost tan sols s'havien tancat les discussions dels 8 primers articles de la proposició de llei. En romanen 14 i les disposicions addicionals.

La RGC vol garantir uns ingressos mínims de 664€ a aquells ciutadans majors d'edat que hagin residit un any a Catalunya i portin com a mínim 4 mesos percebent ingressos inferiors a 562,12€.

El comitè promotor de la ILP estima que la RGC podria costar uns 2.100 milions a l'erari públic. Aquesta quantia i la dificultat per arribar a consensos posa de manifest com de complicat serà que aquesta prestació sigui algun dia de caràcter universal.

5.2 Renda Mínima d'Inserció

Fins el moment, la Renda Mínima d'Inserció, l'anomenada PIRMI, és la figura que s'aproxima més als objectius de la RGC. Es tracta d'un subsidi de 400 euros destinat a aquelles persones que no tenen cap ingrés.

La Consellera del Departament de Treball, Afers Socials i Família, Dolors Bassa, va assegurar en una entrevista al social.cat el passat març, abans de saber que no hi hauria nous pressupostos, que el subsidi tornaria a ser un "dret subjectiu" (és a dir, que es lliuraria a les persones que complissin els requisits sense dependre dels pressupostos) i que el govern reduiria els condicionants per accedir-hi. Un dels condicionants que va assegurar que desapareixeria és el que impedeix rebre la RMI durant més

de 60 mesos, ja que "és totalment injust", va dir.

L'any passat, 29.538 beneficiaris van rebre els 465 euros mensuals de l'ajuda, cobrint un total de 75.000 catalans. El pressupost de la RMI va ascendir a 173 milions d'euros. El 2010, abans de ser retallada, la prestació tenia 30.284 expedients oberts, encara que el seu abast era menor que actualment: 42.605 persones. La partida també era més baixa llavors: 99 milions.

5.3 Salari Mínim Interprofessional

Apujar el Salari Mínim és una altra de les peticions recurrents de les entitats. Així, la Taula d'Entitats del Tercer sector Social, que engloba 3000 entitats catalanes, va alertar a través de l'informe 'Cap a un Salari Mínim Digne. Una reforma necessària per reduir les desigualtats socials a Catalunya' que el 2014 un 29,4% de la població, tres de cada 10 treballadors, va rebre un sou inferior al Salari Mínim Interprofessional. Els assalariats pobres

La Taula d'Entitats del Tercer Sector Social reclama que s'apugi el salari mínim fins a 1.029 euros.

són, actualment, una realitat a casa nostra i és per això que la Taula reclama que s'apugi el salari mínim fins a 1.029 euros, en comptes dels 655,20 mensuals en 14 pagues, una xifra que ratlla el llindar de la pobresa per a una persona que viu sola (691 €/mes).

5.4 Prestació Econòmica Universal per la Criança (PEUC)

Els infants són un col·lectiu especialment vulnerable. La taxa de pobresa d'aquest col·lectiu és d'un 29% segons una enquesta de l'INE publicada al maig. Per combatre aquesta realitat, la Fedaia ha proposat crear una prestació econòmica universal de 2.500 euros anuals per fill, la qual cosa suposa uns 208 euros mensuals.

La denominada Prestació Econòmica Universal per a la Criança (PEUC) cobriria el 50% del cost de criança d'un infant, que a Catalunya ronda els 5.037 euros anuals, segons es desprèn de l'estudi presentat el setembre per la federació.

L'economista Júlia Montserrat, coautora de la proposta amb el professor Toni Vilà i la pròpia Fedaia, ha explicat que la població catalana d'entre 0 i 18 anys és de 1.366.488 persones i que el cost de la PEUC seria de 3.522,81 milions d'euros. Això suposaria una despesa de l'1,7% del PIB, per sota de la mitjana europea del 2,2%, però molt per sobre del 0,9% que s'inverteix en infància i família actualment.

El Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya (COPC) va demanar més presència de psicòlegs als centres educatius catalans després que l'abril de 2015 un alumne de 13 anys matés a un professor a l'Institut Joan Fuster de Barcelona. En declaracions a Europa Press, el degà del COPC, Josep Vilajoana, va lamentar que la figura del psicòleg com a orientador s'hagi "diluit" en els darrers anys en els centres educatius a favor d'altres professionals com educadors socials i professors que no tenen aquest coneixement.

La taxa de pobresa dels infants és d'un 29%. Per combatre aquesta situació, la Fedaia ha proposat crear una prestació econòmica universal de 2.500 euros anuals per fill.

5.5 Llei 24/2015 sobre habitatge i pobresa energètica

En matèria d'habitatge, un dret bàsic de la ciutadania, el Parlament de Catalunya va aprovar el 23 de juliol del 2015 la Llei 24/2015 de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica. Es tracta de la culminació d'una Iniciativa Legislativa Popular promoguda per la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) i l'Aliança contra la Pobresa Energètica (APE).

El passat mes de maig, però, el Tribunal Constitucional va suspendre durant cinc mesos part de la normativa, després d'admetre a tràmit un recurs de l'executiu espanyol.

Les novetats de la Llei 24/2015

La principal novetat de la llei en matèria d'habitatge és que obligava els grans propietaris –entitats bancàries, filials immobiliàries de les entitats i fons

d'inversió– a oferir els pisos desnonats en lloguer social, durant un període de tres anys, a les persones afectades que no tinguessin una alternativa d'habitatge i que estiguessin en risc d'exclusió habitacional. En cas que el propietari fos un particular, que podria resultar perjudicat econòmicament, per evitar el xoc d'interessos la norma establí que havia de ser el govern qui oferís ajudes públiques per al lloguer.

Un altre dels punts rellevants és que en cas de dació en pagament i que hi hagués avaladors familiars del titular, la llei preveia que el deute d'aquests s'anul·lés.

En referència a la pobresa energètica, la llei establí que les despeses globals d'habitatge i subministraments no podien superar el 30% dels ingressos familiars en el cas de les persones en risc d'exclusió. A més, la norma invertí el procés dels talls de subministrament. Si fins llavors una persona podia evitar el tall acreditant la seva situació de penúria a través d'un informe dels serveis socials, ara les empreses no podrien deixar sense llum, aigua i gas

a una família, sense haver comprovat prèviament la seva situació.

Tanmateix, seguint en matèria de pobresa energètica, però al marge de la normativa 24/2015, el 2014 el Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme va decidir fixar un 25% de descompte en el rebut de la llum, conegut com a 'bo social'. Se'n poden beneficiar els consumidors vulnerables. S'aplica automàticament a totes aquelles llars amb una potència contractada inferior a 3 quilovats. També el poden sol·licitar aquelles llars amb una potència inferior als 10 KW, sempre que compleixin els següents requisits: siguin pensionistes de més de 60 anys que percebin una pensió mínima per jubilació, incapacitat permanent o viduïtat; siguin famílies nombroses o famílies amb tots els membres a l'atur.

No obstant, el bo social no arriba a qui el necessita. Aquest descompte d'un 25% en els serveis bàsics de subministrament que s'aplica a les famílies més vulnerables no es tramita en el 80% dels casos. El motiu principal és que moltes llars en desconeixen

l'existència i d'altres pateixen les conseqüències de les dificultats burocràtiques. Així ho va manifestar la diputada de benestar social de la Diputació de Barcelona, Maite Fandos, durant la presentació del **Primer Congrés Català de Pobresa Energètica** que se celebrarà el 3 i 4 de novembre a Sabadell. Un espai on es debatrà i reflexionarà entorn als reptes de la lluita contra la pobresa energètica i que preveu la participació de més de 90 ponents i més de 350 assistents.

Mesures de la 24/2015 que el Tribunal Constitucional va suspendre

En concret, el TC va deixar en suspensió cautel·lar els articles 2 (apartat 2), 3, 4, 5 (apartat 1, 2, 3, 4, i 9), 7, la disposició addicional, la disposició transitòria segona (apartat primer i apartat segon, que fa referència a l'aplicació de l'article 7) i la disposició final tercera de la llei.

Quines són les principals mesures que queden sense efecte?

Lloguer social. S'ha vist afectada la necessitat d'oferir un lloguer social prèviament a l'inici d'un procediment de desnonament de famílies vulnerables.

Mecanisme de segona oportunitat. La Llei 24/2015 establia un "mecanisme de segona oportunitat", ara suspès, que permetia als jutges acordar la cancel·lació dels imports de deute restants un cop tots els actius del deutor s'han liquidat. Aquest precepte es pot aplicar si la persona afectada està en risc d'exclusió residencial i si no ha pogut complir un pla de pagaments establert prèviament en seu judicial.

Cessió obligatòria de pisos buits. Amb la suspensió, l'administració no podrà resoldre la cessió obligatòria d'habitatges, per un període de tres anys, en el cas que siguin habitatges buits, sense causa justificada, propietat de persones jurídiques.

Mediació. Ha quedat suspesa també l'obligació d'iniciar un procediment de mediació entre els deutors i els creditors en casos d'impagament de lloguer o d'hipoteca que poden derivar en desnonament.

La proposta de nova llei catalana contra els desnonaments

Arran de la suspensió per part del TC d'alguns dels articles de la Llei 24/2015, la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona, l'Associació Catalana de Municipis i Federació de Municipis de Catalunya van tancar el passat 14 de juliol un acord per modificar la norma d'emergència habitacional. La nova llei, però, ha despertat els recels de les entitats socials que la consideren "ineficaç, cara i lenta".

El principal canvi de la nova Llei antidesnonaments, que es presentarà al Parlament aquest curs, té a veure amb el parc d'habitatge. El nou redactat no contempla la "cessió obligatòria" de pisos buits a lloguer social, i parla d'una "expropiació de manera temporal", que permetrà fer-ne ús en un període d'entre 4 i 10 anys, tan sols si l'habitatge està inscrit en el registre de pisos buits. Un registre en el qual no és obligatori inscriure's.

La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) considera que la nova proposta és un retrocés perquè només contempla expropiar propietats als bancs i als fons d'inversió i no als grans propietaris que no tinguin inscrits els seus pisos al Registre. I és que des de l'entitat recorden que el 80% de les persones que no poden pagar lloguer viuen en pisos que no són de les entitats bancàries.

Prop de 50.000 catalans no disposen d'un habitatge en condicions per viure, segons va fer públic l'Agència de l'Habitatge de Catalunya en un informe presentat l'abril passat. D'aquests 48.454 ciutadans, uns 26.705 resideixen temporalment a pisos de familiars o estan pendents d'una ordre de desnonament.

La PAH, sobre la proposta de nova llei contra els desnonaments: "ineficaç, cara i lenta".

6. Referències

- OSAMCAT. El Impacto de la crisis econòmica en la salud mental de la poblaci3n. 2014.
- Observatori del Sistema de Salut. Efectes de la Crisi econ3mica en la salut de la poblaci3 de Catalunya. Anàlisi territorial. Desembre 2015.
- Rovira, Elisenda. Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. La Feminitzaci3 de la pobresa. Reivindicant una mirada de gènere. Març 2016.
- Observatori Desc i PAH. Emergència habitacional a Catalunya. Impacte de la crisi hipotecària en el dret a la salut i els drets dels infants. 2015.
- Observatori de la Vulnerabilitat de la Creu Roja de Catalunya. 7è estudi. L'afectaci3 de la crisi en la salut de les persones. Setembre 2014.
- Garcia, Marta & Mund3 Joana (Ecoserveis). Taula d'Entitats del Tercer Sector Social a Catalunya i European Antipoverty network (EAPN). La pobresa energètica a Catalunya. Situaci3 actual i propostes d'acci3. Febrer 2013.
- Cortès-Franch, I., & L3pez-Valcàrcel, B. G. Crisis econ3mico-financiera y salud en España. Evidencia y perspectivas. Informe SESPAS 2014. Gaceta Sanitaria, 28, 1-6.
- Rovira, Elisenda. Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Cap a un Salari Mínim Digne. Una reforma necessària per reduir les desigualtats socials a Catalunya. Juliol 2016.
- Institut Nacional d'Estadística (INE). Enquesta de Condicions de Vida (ECV). 2013.
- Montserrat, Júlia; Vilà, Toni & Fedaia. Proposta prestaci3 econ3mica universal per a la criança (PEUC). Juliol 2015.
- Fedaia. L'afectaci3 de salut mental en la poblaci3 infantil i adolescent en situaci3 de risc a Catalunya. Juny 2014.
- Parreño, Elena. El Crític. Crisi i salut mental: retrat d'una societat ferida. 28 abril 2015.

El Social.cat i les jornades Socialitzant

El Social.cat és el mitjà de comunicaci3 de referència del tercer sector social a Catalunya. Des de fa set anys omple un buit informatiu en aquesta matèria i potencia la interacci3 entre diferents agents del sector. El portal és una iniciativa de Xadica, una entitat sense ànim de lucre que va néixer el 2003 amb l'objectiu de promoure projectes digitals en tots els sectors de la nostra societat.

El portal digital ha decidit impulsar un seguit de debats pel territori català. Sota l'epígraf 'Socialitzant, col·loquis de l'acci3 social a Catalunya', la iniciativa pretén erigir-se com un pont entre entitats, universitats i habitants d'arreu de Catalunya i oferir reflexi3 i anàlisi entorn a temes socials d'actualitat.

Aquest dossier s'emmarca en la primera d'aquestes jornades que porta com a títol 'Crisi i salut mental: com afrontar aquest escenari' i que es va celebrar el 22 de setembre del 2016 a Granollers.

www.social.cat/socialitzant

social.cat
www.social.cat

